

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

з дисципліни

«Порівняльне правознавство»

(для магістрів)

МАУП

Київ 2016

Підготовлено професором кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства А.С. Мацко та доцентом кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Шашковою-Журавель І.О.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства протокол №8 від 21.04.2016 р.)

Схвалено Вченою радою Інституту права Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол №4/1 від 29.04.2016 р.)

Мацко А.С., Шашкова-Журавель І.О. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Порівняльне правознавство” (для магістрів). – К.: МАУП, 2016.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, зміст дисципліни, теми самостійної роботи студентів, методичні вказівки до виконання самостійної роботи, питання для самоконтролю, практичні завдання, тестові завдання для самоконтролю, а також список літератури.

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Мета самостійної роботи студентів з дисципліни "Порівняльне правознавство" – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання самостійної роботи студентів з дисципліни "Порівняльне правознавство" полягає у засвоєнні відповідних знань, їх закріпленні та систематизації, а також їх застосуванні при виконанні практичних завдань. Самостійна робота забезпечує підготовку студентів до поточних аудиторних занять.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни "Порівняльне правознавство" визначається навчальною програмою цієї дисципліни, а також цими методичними матеріалами.

Основними формами самостійної роботи студентів з дисципліни "Порівняльне правознавство" є:

- 1) опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, обов'язкових та додаткових літературних джерел;
- 2) виконання домашніх завдань;
- 3) вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання
- 4) підготовка до різних форм поточного контролю;
- 5) пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою;
- 6) написання реферату за заданою проблематикою;
- 7) аналітичний розгляд наукових публікацій;

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні опрацювати прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальну літературу, відповідні нормативно-правові акти. Перевірку засвоєння знань студенти здійснюють за допомогою питань для самоконтролю, які охоплюють основні положення, що підлягають самостійному засвоєнню студентами відповідно до кожної, передбаченої для самостійного вивчення теми дисципліни „Порівняльне правознавство”

Поряд з питаннями для самоконтролю та практичними завданнями кожна тема, яка виносяться на самостійне вивчення передбачає декілька тестових завдань для самоконтролю. Тестові завдання для самоконтролю складено відповідно до програми навчальної дисципліни „ Порівняльне правознавство” для поточної перевірки знань студентів.

Виконуючи пропоновані завдання студенти закріплюють знання щодо науки порівняльного правознавства. При цьому вони спираються не тільки на

матеріал названого навчального курсу, а й використовують відомості з Міжнародного права, Міжнародного права в галузі захисту прав людини, Теорії держави і права, Порівняльного трудового права, Порівняльного цивільного та торгівельного права та інших юридичних дисциплін, що допоможе студентам підготуватися до заліків та іспитів. Головна мета запропонованих тестів – забезпечити засвоєння студентами головних принципів здійснення порівняльно-правових досліджень та головних особливостей, що притаманні державам, які належать до різних правових сімей.

Виконання домашнього завдання з дисципліни “Порівняльне правознавство” має на меті закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь студента з навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання. Поряд із вивченням методології та методики порівняльно-правових досліджень, доречно вивчати і порівнювати також практику реалізації нормативних положень в різних правових системах, та ефективність їх впливу на вирішення певних соціальних проблем. Обсяг об’єктів порівняльного вивчення повинен бути максимально вичерпним.

Практичні завдання, передбачені для кожної теми, що підлягає самостійному засвоєнню включають в себе підготовку до тематичних колоквиумів, а також написання рефератів та доповідей за заданими питаннями.

При підготовці до тематичного колоквиуму, студенту слід здійснити самостійний аналіз запропонованої проблеми, використовуючи порівняльно-правовий, системно-структурний методи, а також такі логічні прийоми як аналіз, синтез, узагальнення та класифікація. Окрему увагу слід приділити засвоєнню рекомендованої основної та додаткової літератури за кожною темою, що передбачає самостійне вивчення.

Одним із важливих засобів у засвоєнні знань є написання рефератів. Написання реферату за заданою проблематикою необхідно починати з власного, добре продуманого вступу. У вступі визначається мета дослідження, з максимально можливою точністю встановлюються рамки теми, що підлягає розгляду, визначаються методи її дослідження. Він служить перехідним містком до основного дослідження. В ньому повинно бути відображено практичне і теоретичне значення теми.

В основній частині роботи мова повинна йти перш за все про зміст досліджуваної проблеми. Наслідком проведеного порівняльно-правового дослідження можуть бути пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства з досліджуваного питання. У цьому випадку необхідно дати чітке обґрунтування того, чому саме такий спосіб правового вирішення певної соціальної проблеми є оптимальним .

Робота повинна завершуватись висновками.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів:

- оцінка “відмінно” – студент повно і всебічно розкриває питання теми, винесені на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідної теми і може аргументовано її доводити;

- оцінка “добре” – загалом рівень знань студентів відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтування неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами;

- оцінка “задовільно” – студент розкрив питання, винесені на самостійне опрацювання, в загальних рисах, розуміє їх суть, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно і не самостійно;

- оцінка “незадовільно” – студент не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або відповідь неправильна, студент не розуміє суті питання, не може зробити висновки.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ "Порівняльне правознавство"

Назва змістового модуля і теми
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретико- методологічні засади порівняльного правознавства
Тема 1. Історія порівняльного правознавства Тема 2. Теорія порівняльного правознавства Тема 3. Методологія порівняльного правознавства Тема4. Порівняльно-правові дослідження сучасних правових вчень
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Характеристика порівняльно-правових досліджень окремих об'єктів
Тема5.Порівняльно-правові дослідження національних правових систем Тема 6. Порівняльно-правові дослідження сучасних правових сімей Тема 7. Характеристика основних правових сімей сучасності Тема 8. Сучасні процеси взаємовпливу національних правових систем Тема 9. Порівняльно-правові дослідження міжнародного права і внутрішнього права країн світу
Разом годин: 81

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни «Порівняльне правознавство»

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади порівняльного правознавства

Тема 1. Історія порівняльного правознавства.

Питання для самоконтролю:

1. Ідеї порівняльного правознавства у давнину.
2. Концепції порівняльного правознавства.
3. Значення французького і англійського товариств порівняльного законодавства у становленні науки порівняльного правознавства
4. Основні положення 1 Міжнародного Конгресу порівняльного права, 1990, Париж.
5. Основні положення 2 Міжнародного Конгресу порівняльного права, 1924, Гаага.
6. Основні положення 3 Міжнародного Конгресу порівняльного права, 1932, Афіни.
7. Основні проблеми сучасних компаративістських досліджень

Практичні завдання:

1. Підготуватись до колоквиуму за темою: „Роль Міжнародної асоціації порівняльного правознавства, створеної у 1899 р. в Німеччині, у становленні сучасної науки порівняльного правознавства”.
2. Підготувати реферат за темою: „Античне порівняльне право та значення його методології для сучасного порівняльного правознавства”.
3. Підготувати доповідь за темою: „ Роль порівняльного аналізу у вченнях Джона Локка, Шарля Луї Монтеск'є, Жан-Жака Руссо”.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. **Передумови розвитку науки порівняльного правознавства існують починаючи з:**
 - а) часів античності
 - б) епохи середньовіччя
 - в) нового часу

2. I. Конгрес порівняльного права відбувся в:

- а) Англії
- б) Австрії
- в) у Франції
- г) Німеччині

3. Перші кафедри порівняльного правознавства виникли в:

- а) VII столітті
- б) VIII столітті
- в) XIX столітті
- г) XX столітті

Література: [1-5, 13]

Тема 2. Теорія порівняльного правознавства.**Питання для самоконтролю:**

1. Порівняльне правознавство як науковий метод.
2. Порівняльне правознавство як юридична наука.
3. Порівняльне правознавство як сфера наукових досліджень.
4. Порівняльне правознавство як навчальна дисципліна.
5. Предмет, цілі порівняльного правознавства.

Практичні завдання:

1. Здійснити аналіз концепцій порівняльного правознавства.
2. Підготуватись до колоквиуму за темою: „Різноманіття розумінь порівняльного правознавства”

Тестові завдання для самоконтролю:**1. Порівняльне правознавство може здійснюватись:**

- а) виключно на рівні правових систем в цілому
- а) лише на рівні окремих галузей права
- в) як на рівні правових систем в цілому, так і на рівні їх окремих елементів

2. Порівняння двох правових систем, що існують в різні проміжки часу має назву:

- а) синхронне порівняльно-правове дослідження
- б) діахронне порівняльно-правове дослідження
- в) мультипорівняння

3. Співвідношення понять „об`єкт” і „предмет” порівняльного правознавства співвідносяться наступним чином:

- а) поняття „ об`єкт” є ширшим
- б) поняття „ предмет” є ширшим
- в) зазначені категорії є рівнозначними

Література: [1, 3, 10, 46-48]

Тема 3. Методологія юридичної компаративістики.

Питання для самоконтролю:

1. Класифікації методів, які використовуються при проведенні порівняльно-правових досліджень.
2. Об`єкти порівняльно-правових досліджень.
3. Загальні вимоги щодо аналізу об`єктів.
4. Критерії, за якими здійснюється аналіз об`єктів дослідження.
5. Методика порівняльно-правового дослідження законодавства.

Практичні завдання для самоконтролю:

1. Підготуватися до колоквіуму за темою: „Загальна організація порівняльно-правових досліджень”
2. Підготувати реферат на тему: „Правила застосування порівняльного метода”
3. Підготувати доповідь на тему: „Аналіз та синтез як елементи порівняльного метода”

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Центральним методом компаративістики є:

- а) системно-структурний метод
- б) порівняльно-правовий метод

в) сукупність логічних прийомів, які включають аналіз, синтез, узагальнення, класифікацію

2. Методологія порівняльного правознавства:

- а) обмежується двома центральними методами
- б) обмежується загальнофілософськими методами
- в) включає в себе практично всю сукупність методів, які притаманні сучасній юридичній науці

3. Порівняльно-правовий метод головним чином сприяє накопиченню:

- а) теоретичних знань
- б) емпіричних знань
- в) філософських уявлень про правову дійсність

Література: [1-3, 14, 20, 50]

Змістовий модуль 2. Характеристика порівняльно-правових досліджень окремих об'єктів.

Тема 5. Порівняльно-правові дослідження національних правових систем.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття та структура національної правової системи.
2. Аналіз різноманіття загальнотеоретичних визначень поняття національної правової системи.
3. Аналіз різноманіття загальнотеоретичних визначень структури національної правової системи.
4. Методологічне значення правової системи,
5. Методика дослідження національних правових систем.

Практичні завдання:

1. Підготуватися до колоквіуму за темою: „Необхідність та значення компаративістських досліджень національних правових систем”
2. Підготувати доповідь на тему: „Основні принципи системності”

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Концепцію „правового стилю” при класифікації правових сімей запровадив:

- а) французький компаративіст Р. Давід
- б) німецький компаративіст К. Цвайгерт
- в) російський компаративіст М. Марченко

2. Співвідношення категорій „правова система” і „правова сім`я” є наступним:

- а) правові системи на підставі виявлення спільних рис об`єднуються в правову сім`ю
- б) правові сім`ї на підставі виявлення спільних рис об`єднуються в правову систему
- в) поняття „правова система” є рівнозначним поняттю „правова сім`я”

3. Видатний французький компаративіст Р. Давід висунув ідею:

- а) виокремлення восьми правових сімей
- б) виокремлення трьох правових сімей
- в) виокремлення шістьох правових сімей

Література: [2, 3, 10, 12, 13, 20]

Тема 6. Порівняльно-правові дослідження правових сімей.

Питання для самоконтролю:

1. Критерії об`єднання правових систем у правові сім`ї.
2. Джерела (форми) права як юридична категорія і критерій формування правових сімей.
2. Ієрархія джерел права в різних правових сім`ях
3. Співвідношення звичаю і права в різних правових сім`ях
4. Роль законодавства як джерела права правових сімей

Практичні завдання:

1. Здійснити порівняльний аналіз різноманітних класифікацій правових систем

3. Підготувати доповідь на тему: „Скандинавська правова система. Загальні і особливі риси.”

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Вчення Конфуція справило вирішальний вплив на розвиток:

- а) романо-германської сім'ї права
- б) релігійної сім'ї права
- в) англо-американської сім'ї права
- г) традиційної сім'ї права

2. Найявніший розвинутіший законодавства характеризує:

- а) англо-американську сім'ю права
- б) традиційну сім'ю права
- в) романо-германську сім'ю права

3. Право справедливості, що покликане доповнювати загальне право виникло при винесенні рішень:

- а) королевою
- б) лордом-канцлером
- в) прем'єр-міністром

Література: [1, 3, 7-8, 42, 44]

Тема 7. Характеристика основних правових сімей сучасності.

Питання для самоконтролю:

1. Історичні корні романо-германської правової сім'ї.
2. Еволюція розвитку романо-германської правової сім'ї та фактори, що вплинули на її розвиток.
3. Роль глосаторів – германських докторів права у становленні романо-германської правової сім'ї.
4. Структура англійського права. Становлення загального права (1066–1485 рр.).

5. Судова практика або судовий прецедент як один з основних джерел англо-американської правової сім'ї.
6. Виникнення суду присяжних та його роль у формуванні англійського права.
7. Історія виникнення та основні риси мусульманського права.
8. Система джерел релігійної правової сім'ї.

Практичні завдання:

1. Підготуватись до колоквіуму за темою: „Еволюція мусульманського права і пристосування його до сучасного світу”.
2. Підготувати реферат на тему: „Формування китайського права и вплив на нього релігійно-моральних норм конфуціанства та даосизму”.
3. Підготувати доповідь на тему: „Особливості індійського права. Дхарма, артха і кама – джерела індійського права”.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Джерелом права, що містить тлумачення Корану та суні є:

- а) іджма
- б) артха
- в) кійас

2. Англійське та американське право за своїм характером співвідносяться наступним чином:

- а) англійському праву властивий більш спрощений порядок
- б) американському праву властивий більш спрощений порядок
- в) англійське та американське право за своїм характером не відрізняються

3. Авторами декларативної теорії права, вченими які узагальнили практику загального права і сформулювали її основні положення були:

- а) Ф. Бекон і І. Бентам
- б) М. Хейл і В. Блекстоун
- в) Ш. Монтеск'є і Г. Лейбніц

Література: [1-2, 9-10, 20, 3]

Тема 8. Сучасні процеси взаємовпливу національних правових систем.

Питання для самоконтролю:

1. Подолання юридичних колізій в праві різних країн.
2. Зміст основних напрямів погодженого правового розвитку, їх співвідношення.
3. Державна політика щодо адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
4. Етапи, механізм та форми забезпечення процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Практичні завдання:

1. Підготуватись до колоквиуму за темою: „Загальносвітові тенденції правового розвитку та їх відображення у сучасній правовій системі України”.
2. Підготувати реферат на тему : „Загальна характеристика права ЄС”.
3. Підготувати доповідь на тему: „Характеристика інтеграційних процесів України до Європейського Союзу” .

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Процес зближення законодавства шляхом встановлення чи запровадження в національні правові системи однакових (уподібнених) норм права (нормативно-правових приписів) має назву:
 - а) уніфікація законодавства
 - б) гармонізація законодавства
 - в) адаптація законодавства
2. Процес правового регулювання інтеграції в Європі розпочався із створення:
 - а) ЄОВС
 - б) ОБСЄ
 - в) ПАРЄ

3. Правова система Японії, в її сучасному розвитку, тяжіє до:

- а) романо-германської сім'ї права
- б) англо-американської сім'ї права
- в) релігійної сім'ї права

Література: [3, 6-8, 43, 59]

Тема 9. Порівняльно-правові дослідження міжнародного права і внутрішнього права країн світу.

Питання для самоконтролю:

1. Загальна характеристика проблем співвідношення міжнародного і національного права.
2. Форми та проблеми процесу узгодження міжнародного права і національних правових систем.
3. Методичні рекомендації щодо здійснення порівняльно-правових досліджень проблем співвідношення міжнародного та національного права.
4. Мета, об'єкти, критерії порівняльно-правових досліджень проблем співвідношення міжнародного та національного права.

Практичні завдання:

1. Підготуватися до колоквиуму за темою: „Формально-юридичні показники, за якими здійснюється дослідження співвідношення міжнародно-правових та національних правових документів”.
2. Підготувати доповідь на тему: „Юридико-змістовні (юридико-соціальні) показники, за якими здійснюється дослідження співвідношення міжнародно-правових та національних правових документів”.

Тестові завдання для самоконтролю:

1. Існування двох різних правопорядків – національного (внутрішньодержавного) та міжнародного визнається прихильниками:
 - а) моністичної теорії
 - б) дуалістичної теорії
 - в) декларативної теорії

2. Теза про визнання міжнародного звичаєвого права частиною “права країни” була сформульована в:

- а) XX столітті
- б) XIX столітті
- в) VIII столітті

3. У першій чверті XX століття було висунуто концепцію:

- а) примату національного права
- б) примату міжнародного права
- в) автономії міжнародного та національного права

Література: [3, 7-8, 13, 27, 45,]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА:

1. Порівняльне правознавство : підручник / за заг. ред. О. Петришина. – Х. : Право, 2012. – 272 с.
2. Порівняльне правознавство: підручник/ С.П. Погребняк, Д.В. Лук’янов, І.О. Біля-Сабодаш та ін.; за заг. ред.. О.В. Петришина.-Х.: Право, 2012.- 272 с.
3. Бойко І. С. Порівняльне правознавство : навч. посіб. / І. С. Бойко, Б. В. Бабін. – 2-ге вид., випр. та допов. – О. : Фенікс, 2011. – 152 с.
4. Порівняльне правознавство у системі юридичних наук: Проблеми методології / О.В. Кресін та ін. ; ред.. Ю.С. Шемшученко.- К. 2006.-256 с.
5. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: Підручник. - Одеса: Фенікс, 2009. - 464с.
6. Лазор, Л.И. Каноническое право: учебник / Л.И. Лазор, В.В. Лазор, И.И. Шамшина.- 1-е изд.- Луганск: Изд-во ООО «Виртуальная реальность», 2010.-569 с.
7. Марченко М. Н. Сравнительное правоведение : учеб. / М. Н. Марченко. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Проспект, 2011. – 784 с.

8. Харитонов О., Харитонов Є. Порівняльне право Європи. Посібник.- Харків, 2002
9. Харитонов Є. Деякі питання класифікації європейських систем приватного права / Є. Харитонов, О. Харитонova // Порівняльне правознавство. – 2012. – № 3/4. – С. 177–196.
10. Леже, Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход / Р. Леже: пер. с фр. – М.: Волтерс Клувер, 2009.-584 с.
11. Кьотц Х. Старі та нові проблеми порівняльного права / Х. Кьотц // Порівняльне правознавство. – 2012. – № 1/2. – С. 90–103.
12. Підпригора О. Римське приватне право. Академічний курс. – К., 2001

ДОДАТКОВА:

13. Аннерс Е. История европейского права. – М., 1996
14. Желдибіна Т. Юридична природа порівняльно-правових досліджень у галузі цивілістики (XIX – початок ХХ ст.) / Т. Желдибіна // Порівняльне правознавство. – 2012. – № 1/2. – С. 273–279.
15. Харитонов Є. О. Методологічні проблеми визначення типології систем цивільного права окремих пострадянських держав / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova // Право України. – 2013. – № 3/4. – С. 183–196.
16. Берман Г. Дж. Западная традиция права: эпоха формирования. – М., 1999
17. Бребан Г. Французское административное право. – М., 1988
18. Безбах В., Кулаги М. Советское и иностранное гражданское право. – М., 1989
19. Ведель Ж. Административное право Франции. – М., 1973
20. Давид Р. Основные правовые системы современности (сравнительное право). – М., 1967
21. Жалинский А., Рерихт А. Введение в немецкое право. - М., 2001

22. Зивс С., О методе сравнительного исследования в науке о государстве и праве // Сов. Государство и право. – 1964
23. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз. – К., 1996
24. Малишев, Б.В. Судовий прецедент у правовій системі Англії / Б.В. Малишев.-К.: Праксис, 2008.-344 с.
25. Козирина А., Штатина М. Административное право зарубежных стран. – М., 2003
26. Колосов Ю. Международное право. М., 1995
27. Кох Х., Магнус У., Винклер фон Моренфельс П. Международное частное право и сравнительное правоведение /пер. С нем. Ю.Юмашева. – М., 2001
28. Кулагин М.И. Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран. – М., 1987
29. Ласк Г. Гражданское право США. – М., 1961
30. Максименко Н. Сравнительное изучение истории права: // Зап. Харьк. ун-та, 1898
31. Матвеев Ю. Англо-американское деликтное право. – М., 1973
32. Мозолин В. Австрия: проблемы гражданского и семейного права. – М., 1983
33. Никеров Г. Административное право США. – М., 1977
34. В.Г. Буткевич. Міжнародне право. Основи теорії.-К., 2004.
35. Осаке К. Сравнительное правоведение в схемах: Общая и особенная части: Учеб-практ. Пособие. – М., 2000
36. Основные институты гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование. Рук. Авт. коллектива В.Залесский. – М., 1999
37. Очерки сравнительного права /отв. Ред. В.Туманов.- М., 1981
38. Полковников Г. Английское право о компаниях: закон и практика. – М., 1999

- 39.Право Европейского Союза: правовое регулирование торгового оборота. Учеб пособие /под ред. В.Безбаха, А.Капустина, В.Пучинского. – М., 1999
- 40.Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник /отв. Ред. А.Сухарев. – М.,2000
- 41.Решетников Ф. Правовые системы стран мира: Справочник. – М.,1993
- 42.Романов А. Правовая система Англии. – М.,2000
- 43.Супатаев М. Право в современной Африке. – М., 1991
- 44.В.Г. Буткевич. Міжнародне право. Основні галузі.-К., 2004.
- 45.Туманов В. О развитии сравнительного правоведения //Сравнительное правоведение . – М.,1978
- 46.Туманов В. О развитии сравнительного правоведения //Сов. Гос. И право.- 1982.- №11
- 47.Туманов В. Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности). – М., 2000
- 48.Французский гражданский кодекс 1804 г.//Пер. С фр. И. Перетерского. – М., 1941
- 49.Цвайгерт К., Кетц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права. – М.,1998
- 50.Шершеневич Г. Учебник русского гражданского права. – М.,1914
51. Отраднова О. О.Застосування принципу справедливості у деліктних правовідносин у цивільному праві: порівняльно-правовий аналіз / О. О. Отраднова // Порівняльне правознавство. Сучасний стан і перспективи розвитку : зб. матеріалів міжнар. наук. симпозиуму "Дні порівняльного правознавства", (м. Київ, 8–11 квіт. 2009 р.). – К., 2009. – С. 508–511.